

ПОТЕНЦІЙНІ НАПРЯМИ СТРАТЕГІЇ РОЗУМНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

POTENTIAL DIRECTIONS OF SMART SPECIALIZATION STRATEGY FOR THE KHARKIV REGION

У статті виявлено потенційні напрями стратегії розумної спеціалізації на рівні Харківської області як пілотного регіону в проєкті Європейської Комісії «Розумні спеціалізації та організаційний розвиток для країн розширення та країн, асоційованих до програми "Horizon 2020"», для чого на етапі проєктування стратегії розумної спеціалізації для Харківської області проводились оцінювання потенціалу регіону, вивчення його бізнес-структури та огляд міжнародної кооперації, що формує умови для використання територіальних активів регіону з максимальною вигодою на основі принципу врахування особливостей конкретної території, тобто реалізації проєктів розумної спеціалізації з урахуванням галузевого та територіального контекстів. Будучи неоднорідним, регіон має можливість використовувати гетерогенність як перевагу, досягаючи унікальних, розумних поєднань навичок. При цьому першочергового значення для розкриття перспективних секторів спеціалізації Харківської області набуває підтримка використання стратегії розумної спеціалізації.

Ключові слова: розумна спеціалізація, регіональний розвиток, галузі спеціалізації, напрями стратегії розумної спеціалізації, інновації.

В статье выявлены потенциальные направления стратегии умной специализации на уровне Харьковской области как пилотного региона в проекте Европейской Комиссии «Умные специализации и организационное развитие для стран расширения и стран, ассоциированных с программой "Horizon 2020"», для чего на этапе проектирования стратегии умной специализации для Харьковской области проводились оценивание потенциала региона, изучение его бизнес-структуры и обзор международной кооперации, что формирует условия для использования территориальных активов региона с максимальной выгодой на основе принципа учета особенностей конкретной территории, то есть реализации проектов умной специализации с учетом отраслевого и территориального контекстов. Будучи неоднородным, регион имеет возможность использовать гетерогенность как преимущество, достигая уникальных, умных сочетаний навыков. При этом первоочередное значение для раскрытия перспективных секторов специализации Харьковской области приобретает поддержка использования стратегии умной специализации.

Ключевые слова: умная специализация, региональное развитие, отрасли специализации, направления стратегии умной специализации, инновации.

УДК 330.341.1:332.122

Серьогіна Д.О.

к.е.н., доцент,
старший науковий співробітник
ННІ «Каразінська школа бізнесу»
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна

The article reveals potential directions of smart specialization strategy at the level of the Kharkiv region as a pilot region in the European Commission's Project "Smart Specialisations and Organizational Development for the Enlargement Countries and Countries Associated with Horizon 2020," given its widely diversified industrial, agrarian, and the scientific potential. At the stage of designing a smart specialization strategy for the Kharkiv region, there were an assessment of the potential of the region, a study of its business structure, and an overview of international cooperation, which forms the conditions for the use of territorial assets of the region with the maximum benefit based on the principle of taking into account the peculiarities of a specific territory, that is, the implementation of smart specialization projects taking into account sectoral and territorial contexts. Based on the conclusions obtained during the cross-sectional analysis of economic, exports, and innovation measures, as well as the definition of transnational key tasks and potential opportunities in the Kharkiv region, potential directions of smart specialization strategy were outlined. As a result, it was discovered that the main areas of specialization are concentrated in traditional industries. Being heterogeneous, the region may use heterogeneity as an advantage and thus achieve unique, smart combinations of skills. Smart specialization enables differentiation of innovation schemes according to the potential and needs of a particular territory and is considered as one of the tools for responding to social challenges such as climate change and green growth, aging and demographic changes, etc. Thus, support for the use of smart specialization strategy is important for the disclosure of promising sectors of specialization in the Kharkiv region, which will ultimately lead to new forms of business activity. At the same time, the use of the smart specialization strategy, which ultimately leads to new forms of business activity in the region, will be of prime importance for the disclosure of promising sectors of specialization in the Kharkiv region.

Key words: smart specialization, regional development, areas of specialization, directions of smart specialization strategies, innovations.

Постановка проблеми. Харківська область бере участь як пілотний регіон у проєкті Європейської Комісії «Розумні спеціалізації та організаційний розвиток для країн розширення та країн, асоційованих до програми «Horizon 2020»» завдяки її широко диверсифікованому промисловому, аграрному та науковому потенціалу. Політика розумної спеціалізації передбачає необхідність дослідження сильних та слабких сторін регіону, можливостей, наявності відповідного потенціалу та виявлення ключових стейкхолдерів, між якими буде відбуватися обмін знаннями. З огляду на це ефективність управління економікою країни визначається концентрацією обмежених фінансових ресурсів, при цьому доцільним стає визна-

чення напрямів стратегії розумної спеціалізації, тобто галузей або видів економічної діяльності, що будуть драйверами розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основоположним моментом концепції розумної спеціалізації є те, що, концентруючи ресурси знань та пов'язуючи їх з обмеженим числом пріоритетних видів економічної діяльності, країни та регіони можуть стати більш конкурентоспроможними у світовій економіці [1].

Процес розроблення розумної спеціалізації включає виявлення та відбір цільових сфер економічної діяльності та технологій, які в майбутньому сприятимуть інноваційному регіональному розвитку [2]. При цьому велике значення приділяється

залученню органів регіонального та місцевого самоврядування, неурядових організацій до процесу вибору об'єктів цільової підтримки, а також забезпеченню приватно-державної координації процесу реалізації розробленої стратегії, моніторингу та оцінюванню її ефективності [3].

Різні території стикаються з різними проблемами, володіючи унікальними можливостями, що враховується під час впровадження стратегії розумної спеціалізації [4].

Політика розумної спеціалізації виходить за рамки інноваційної політики та розглядається як процес виявлення конкурентних переваг, пріоритетів та максимального розвитку наукового потенціалу в регіоні не тільки якщо він є економічно розвиненим, але й у разі низько технологічного розвитку [5].

Постановка завдання. Стаття покликана висвітлити результати проведеного дослідження щодо виявлення потенційних напрямів стратегії розумної спеціалізації на рівні Харківської області як пілотного регіону в проекті Європейської Комісії «Розумні спеціалізації та організаційний розвиток для країн розширення та країн, асоційованих до програми «Horizon 2020»».

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою стратегії «Європа 2020» є досягнення розумного, стійкого та всеосяжного зростання економіки ЄС завдяки комплексному досягненню високого рівня інноваційного, екологічного, соціального та територіального розвитку. Імплементация принципів цієї стратегії спрямована на підвищення рівня зайнятості; подолання бідності; підвищення доступності освіти для населення; зростання інвестицій в науку та технологічний розвиток; підвищення енергоефективності та сприяння застосуванню нових технологій, здатних забезпечити скорочення викидів вуглекислого газу.

Відповідно, було виділено 11 тематичних цілей політики згуртування [6]. Серед 11 пріоритетів для асигнувань структурних фондів ЄС за напрямом «Інвестиції для росту і зайнятості» в рамках наднаціональної регіональної політики виділяють чотири ключових. До них віднесена підтримка НДДКР, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), малого бізнесу та низьковуглецевої економіки [7]. Вважається, що саме ці пріоритети найбільшою мірою сприяють виконанню «Стратегії 2020», прийнятої в ЄС для досягнення розумного, стійкого та інклюзивного зростання. Формальні вимоги до заходів політики згуртування дійсно вражають, адже мінімум 80% асигнувань ERDF має йти на чотири названих пріоритети в більш розвинених регіонах, мінімум 60% в регіонах перехідного типу, щонайменше 50% в менш розвинених регіонах.

Водночас саме на останню групу припадає основний масив асигнувань, а у другого структурного фонду – ESF – є свої пріоритети. В результаті в реальності на чотири ключових пріоритети планується витратити менше 40% коштів (табл. 1), зокрема 44,5% в більш розвинених країнах-членах, 35,2% в менш розвинених країнах-членах. Цифри стали попередніми підсумком переговорів Єврокомісії та країн-членів в процесі підготовки національних програм вжиття заходів політики згуртування.

Досягнення першої тематичної мети передбачає вжиття заходів зі зміцнення потенціалу регіону щодо створення та комерціалізації інновацій. Його завдання полягає у забезпеченні бази для створення інновацій зі спираючим на принцип взаємодоповнюваності з огляду на різноманіття регіону; ця діяльність покликана допомогти створити нові передові форми на основі накопиченого досвіду та наявних можливостей, а також повноцінно розкрити

Таблиця 1

Попередній розподіл асигнувань політики згуртування ЄС щодо пріоритетів напряму «Інвестиції для росту і зайнятості»

Пріоритет	Асигнування у 2014–2020 рр., млрд. євро				Частка в асигнуваннях у 2014–2020 рр., %			
	всього	ERDF	ESF	CF	всього	ERDF	ESF	CF
1. Інновації та НДДКР	40,0	40,0	–	–	12,3	21,9	–	–
2. ІКТ	13,7	13,7	–	–	4,2	7,5	–	–
3. Підтримка малого і середнього бізнесу	32,7	32,7	–	–	10,1	18,0	–	–
4. Низьковуглецева економіка	37,8	30,1	–	7,7	11,6	16,5	–	12,5
5. Адаптація до змін клімату	7,0	3,6	–	3,5	2,2	2,0	–	5,6
6. Екологічні заходи	32,5	15,5	–	17,0	10,0	8,5	–	27,5
7. Мережева інфраструктура	59,1	25,6	–	33,5	18,2	14,0	–	54,4
8. Зайнятість	33,6	2,9	30,7	–	10,3	1,6	37,9	–
9. Соціальна інклюзія	31,9	11,0	20,9	–	9,8	6,0	25,7	–
10. Освіта	32,5	6,2	26,3	–	10,0	3,4	32,5	–
11. Якість управління	4,3	1,1	3,2	–	1,3	0,6	3,9	–
Разом	325,1	182,4	81,1	61,7	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: складено за даними [8]

їх потенціал. В рамках цього пріоритетного напрямку заохочуються експерименти, застосування на практиці нових підходів та рішень в режимі випробування у формі вжиття пілотних заходів в конкретних галузях, де є серйозні суспільні завдання, а також у важливих для регіону секторах.

В рамках досягнення мети сприяння проведенню досліджень, розвитку технологій та здійсненню інновацій особлива увага повинна приділятися повноцінному використанню потужностей наявної та майбутньої дослідницько-інноваційної інфраструктури. Більш того, з урахуванням різних потреб та можливостей Харківської області досягнення цієї мети полягає у сприянні зміцненню потенціалу в галузі створення стратегій розумної спеціалізації та їх впровадження, зокрема у формі вжиття випробувальних та пілотних заходів. Важливим є те, що цей пріоритетний напрям передбачає можливість для зміцнення інноваційного потенціалу в нетехнологічній сфері. Роблячи акцент на необхідності розвитку конкретних інноваційних потужностей, ця ініціатива підтримує державний сектор, виступаючи в ролі інноваційного стимулу, та підвищить попит МСП у сфері інновацій.

Прямі іноземні інвестиції та експорт в останні двадцять років сприяли економічному розвитку країн Центральної та Східної Європи. Проте оскільки такі інвестиції не пов'язані безпосередньо з науковим та інноваційним потенціалом країн, то вони не створюють відповідне інноваційне середовище для подальшого довгострокового зростання [9]. Окрім цього, інноваційний розвиток таких країн є проблемним через відсутність горизонтальних зв'язків між бізнесом, наукою та державою. З огляду на це впровадження стратегії розумної спеціалізації – це дієвий інструмент як вдосконалення інноваційної стратегії розвитку для країн ЄС, так і зміцнення міжнародного, міжсекторального та державно-приватного партнерства.

Практична реалізація політики розумної спеціалізації передбачає розроблення відповідної стратегії. Згідно з Положенням ЄС [10] стратегія розумної спеціалізації – це національна або регіональна стратегія, що визначає пріоритети для досягнення конкурентних переваг за рахунок зіставлення сильних наукових та інноваційних сторін регіону та галузі з вимогами бізнесу.

З огляду на той факт, що стратегія розумної спеціалізації ЄС має регіональний вимір, покликаний сприяти визначенню та уточненню пріоритетів на рівні окремих областей, на етапі проектування стратегії розумної спеціалізації для Харківської області за експертної підтримки Європейської Комісії проводяться оцінювання потенціалу регіону, вивчення його бізнес-структури, огляд міжнародної кооперації, а також вжиття інформаційних заходів, спрямованих на підвищення поінформованості суспільства, експертної спільноти та біз-

нес-спільноти щодо напрямів та інструментів стратегії розумної спеціалізації.

Процес визначення пріоритетів розумної спеціалізації Харківської області ґрунтується на численних наявних дослідженнях та стратегіях. Стратегічний аналіз широкого спектру відповідних довідкових документів робить внесок в розроблення тематичної основи виявлення пріоритетних напрямів розумної спеціалізації регіону. На початку процесу розроблення програми була створена Контрольна група, до якої увійшли зацікавлені сторони, задіяні в розробленні стратегії розумної спеціалізації для пілотних регіонів України, а також інші відповідні організації в регіоні. Контрольна група була складена таким чином, щоби зробити внесок в розроблення стратегії, а також щоби виявити потреби й очікування потенційних цільових груп щодо нової регіональної спеціалізації.

На основі висновків, отриманих під час проведеного перехресного аналізування економічних, експортних та інноваційних вимірів, а також визначення транснаціональних ключових завдань та потенційних можливостей Харківської області намічено потенційні напрями стратегії розумної спеціалізації (табл. 2).

Харківська область є провідною економічною та науковою областю України. Майже всі галузі присутні в регіоні: від машинобудування, приладобудування та електротехнічної галузі до сільського господарства й агропромислової харчової промисловості. Харківська область характеризується розвиненим промисловим сектором і значним експортним потенціалом з високим рівнем локальної спеціалізації за окремими галузями економіки.

Основні галузі спеціалізації зосереджені в традиційних галузях промисловості, таких як транспорт (виробництво військової техніки, а також цивільної, а саме залізничних вагонів, велосипедів, спортивних та прогулянкових човнів), виробництво обладнання (Харківська область є найбільш важливим промисловим центром в Україні), хімічна промисловість, виробництво металів, виробництво оптичних приладів, оптичних виробів та інструментів, а також оптичних волокон і пучків оптичних волокон, легка промисловість (текстиль) (хутро, технічний текстиль тощо), харчова промисловість. Харків спеціалізується на виробництві готових страв і напівфабрикатів, кондитерських виробів, а також сидру та інших плодово-ягідних вин. Регіон має сильну спеціалізацію щодо машин для харчових продуктів, напоїв та переробки тютюну. Харківська область спеціалізується на виробництві керамічних плиток та плит, фіброцементних панелей та абразивних виробів.

Щодо експорту істотне значення для розвитку регіону має деревна і целюлозна промисловість (друковані книги тощо). Експорт Харківської

Потенційні напрями стратегії розумної спеціалізації для Харківської області

КВЕД-2010	Назва видів економічної діяльності	Пояснення
1	2	3
Класи 01.11, 01.12, 01.13, 01.16, 01.28	Вирощування зернових, бобових культур та насіння олійних культур, овочів і баштанних культур, коренеплодів та бульбоплодів, прядивних культур, пряних, ароматичних і лікарських культур	Вирощування зернових, бобових, насіння олійних культур та рису; вирощування листових і стеблових овочів; вирощування баштанних культур; вирощування коренеплідних, цибулинних і бульбоплодних овочів; вирощування бавовнику, льону та конопель, текстильних волокон; вирощування багаторічних, однорічних і дворічних пряних та ароматичних культур.
Класи 01.41, 01.42, 01.46, 01.47	Розведення великої рогатої худоби, свиней, свійської птиці	Одержування сирого молока корів; вирощування та розведення великої рогатої худоби та буйволів для одержування м'яса; відтворення поголів'я та вирощування свиней; розведення та вирощування свійської птиці; одержування яєць свійської птиці.
Клас 02.40	Надання допоміжних послуг у лісовому господарстві	Надання послуг у лісовому господарстві; надання послуг у лісозаготівлі.
Клас 06.20	Добування природного газу	Добування сирого газоподібного вуглеводню (природного газу).
Розділ 10, група 11.0, клас 12.00	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів; виробництво олії та тваринних жирів; виробництво молочних продуктів; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмальних продуктів; виробництво хлібобулочних і борошняних виробів; виробництво готових кормів для тварин; виробництво пива; виробництво безалкогольних напоїв виробництво вод, розлитих у пляшки; виробництво тютюнових виробів та їх замінників.
Розділ 14, група 13.9, розділ 15	Виробництво одягу, інших текстильних виробів, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	Пошиття всіх видів одягу зі шкіри, хутра, тканин, трикотажного полотна тощо й аксесуарів; виробництво текстильних виробів, крім одягу, таких як килимові вироби, канатно-мотузкові вироби, тканини з обробленням тощо; вичинення та фарбування хутра, трансформація шкур та виробництво шкіри для кінцевого споживання.
Розділи 17, 18	Виробництво паперу та паперових виробів, поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	Виробництво паперової маси (целюлози), паперу та паперових виробів; друкування такої продукції, як газети, книги, періодичні видання та інша друкована продукція, а також пов'язані з цим допоміжні види діяльності.
Розділ 20	Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	Перероблення органічної та неорганічної сировини з використанням хімічних процесів виробництва й утворення продукції.
Розділ 21	Виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів	Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів.
Розділ 22	Виробництво гумових і пластмасових виробів	Виготовлення виробів із гуми та пластмас.
Група 23.3, клас 23.91	Виробництво будівельних матеріалів із глини та абразивних виробів	Виробництво керамічних плиток і плит; виробництво цегли, черепиці та інших будівельних виробів із випаленої глини; виробництво жорен, точильних і шліфувальних каменів та виробів із природних або штучних абразивних матеріалів.
Розділи 24, 25, 28, клас 27.11	Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, машин та устаткування, електродвигунів, генераторів і трансформаторів	Виплавка та рафінування чорних і кольорових металів із руди, ливарного чавуну або бруксту; виробництво машин та устаткування загального призначення; виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства; виробництво металообробних машин і верстатів; виробництво інших машин та устаткування спеціального призначення; виробництво всіх видів електродвигунів і трансформаторів.
Класи 30.12, 30.20, 30.40, 30.92	Будування прогулянкових і спортивних човнів, виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу, військових транспортних засобів, велосипедів, дитячих та інвалідних колясок	Виробництво надувних плотів і човнів; будування вітрильних, моторних, прогулянкових суден; будування суден на повітряній подушці; виробництво персональних човнів; виробництво електровозів, тепловозів, паровозів та інших залізничних локомотивів; виробництво самохідних залізничних або трамвайних вагонів, вантажних вагонів і платформ, залізничних транспортних засобів для обслуговування; виробництво залізничного або трамвайного рухомого складу, несамохідного; виробництво спеціалізованих комплектуючих для залізничних, трамвайних локомотивів і рухомого складу; виробництво танків; виробництво інших військових транспортних засобів, їх ремонт і технічне обслуговування; виробництво безмоторних велосипедів та інших велосипедів; виробництво інвалідних колясок.

1	2	3
Класи 38.21, 38.22	Оброблення та видалення безпечних та небезпечних відходів	Видалення та оброблення твердих або нетвердих безпечних відходів перед їх утилізацією; видалення та оброблення шкідливих для здоров'я людини та довкілля речовин та препаратів.
Клас 62.01	Комп'ютерне програмування	Розроблення структури, контенту та системи команд, необхідних для створення та виконання, а саме системного програмного забезпечення, прикладних програм, баз даних, веб-сайтів; налаштування програмного забезпечення.

області корелює зі сферами спеціалізації, адже іноді на частку регіону припадає в 40 разів більше за середній по країні експорт. Хімічна промисловість, виробництво обладнання, виробництво металів (зокрема, виробництво дорогоцінних металів і ювелірних виробів), транспорту, будівельних матеріалів, а також прецизійних та оптичних приладів разом з харчовою і текстильною промисловістю є найбільш перспективними секторами спеціалізації в регіоні. Харківська область є провідним експортером хімічної органічної (оксидів бору; борної кислоти тощо) і неорганічної продукції (від спиртів до деревної смоли і деревної нафти), а також пластмаси, полімерів і каучуку. Харківська область демонструє високий рівень концентрації діяльності щодо надання підтримки лісового господарства, виробництва сільськогосподарської та лісгосподарської техніки, виробництва офісних і торговельних меблів, друкованої та сервісної діяльності, експорту дерево-смолистих олій тощо. Також для розвитку не тільки регіональної, але й національної економіки велике значення мають видобуток природного газу та розвиток фармацевтичної галузі.

Найбільш інноваційними секторами в регіоні є комп'ютерне програмування, виробництво обладнання та електрообладнання, харчова, хімічна, текстильна й швейна промисловість (обладнання та вироби), виробництво металевих і неметалевих виробів. Відповідно до кількісної оцінки роботи Харківської ІТ-індустрії та прогнозування її розвитку в майбутньому на основі макроекономічних припущень комп'ютерне програмування є перспективним напрямом розвитку економіки регіону. В ІТ-індустрії Харківської області у 2018 р. налічувалося 25 тис. фахівців, 76% з яких були пов'язані з комп'ютерним програмуванням.

Сектор переробки відходів також є інноваційним сектором. Харківський регіон має величезний потенціал для підвищення ефективності використання ресурсів. Є можливості для розширення використання поновлюваних джерел енергії за допомогою розвитку локально орієнтованих механізмів виробництва енергії з використанням внутрішнього потенціалу відновлюваних джерел енергії та ресурсів, одержуваних під час перероблення відходів. Щоби забезпечити досягнення цілей в галузі енергетики, поставлених у Стратегії «Європа 2020» (20% споживання енергії з поновлюваних дже-

рел, підвищення енергоефективності на 20% до 2020 р.), необхідно підвищити рівень виробництва та споживання енергії з поновлюваних джерел, а також розробити рішення щодо енергоефективності та енергозбереження за допомогою регіонального просторового планування. Використання цього потенціалу дасть змогу не тільки знизити залежність регіону від викопного палива та мінімізувати негативні впливи на довкілля, але й швидко вплинути на економіку та ситуацію стосовно зайнятості, оскільки багато робочих місць в області припадають на енергоємні галузі та галузі, засновані на використанні ресурсів.

Висновки з проведеного дослідження. Інновації розвинені нерівномірно на території Харківської області. Будучи неоднорідним, регіон має можливість використовувати гетерогенність як перевагу, досягаючи унікальних, розумних поєднань навичок; такі поєднання дають змогу знайти нові рішення для потреб суспільства й ринку. Для розкриття незадіяного інноваційного потенціалу регіону під час розширення можливостей в регіоні слід приділяти особливу увагу таким підтримуючим заходам щодо диверсифікації інновацій, які відповідають наявному потенціалу та досвіду.

Розумна спеціалізація уможливорює диференціацію інноваційних схем згідно з потенціалом та потребами конкретної території. Отже, завдання полягає в мобілізації внутрішніх можливостей та ресурсів у сферах, на яких регіон спеціалізується. Розумна спеціалізація також вважається одним з інструментів реагування на соціальні виклики, зокрема зміну клімату й зелене зростання, старіння населення та демографічні зміни. Отже, підтримка використання стратегії розумної спеціалізації важлива для розкриття перспективних секторів спеціалізації Харківської області, що, зрештою, приведе до нових форм економічної діяльності.

Виявлення пріоритетних галузей розумної спеціалізації є важливим етапом досягнення економічного розвитку та забезпечення зростання за допомогою підтримки економіки, заснованої на інноваціях. Необхідною умовою для застосування інструмента розумної спеціалізації є нарощування потенціалу з розроблення та реалізації стратегій розумної спеціалізації.

Стратегія розумної спеціалізації на етапі проектування заохочує розвиток територіальної

згуртованості та ширшу територіальну інтеграцію з ЄС. Вона спрямована на те, щоби з максимальною вигодою використовувати територіальні активи регіону на основі принципу врахування особливостей конкретної території, тобто реалізації проектів розумної спеціалізації з урахуванням галузевого й територіального контекстів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Jucevicius R., Galbuogiene A. Smart Specialization: Towards the Potential Application of the Concept for the Local Development. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Netherlands : Elsevier, 2014. No. 156. P. 141-145.
2. Foray D., Goenaga X. The Goals of Smart specialization. Institute for Prospective Technological Studies: S3 Policy Brief Series. No. 01/2013, Luxembourg : Publications Office of the European Union. URL: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC82213.pdf> (дата звернення 15.02. 2019).
3. Martinez D., Palazuelos-Martinez M. Breaking with the Past in Smart specialization: A New Model of Selection of Business Stakeholders within the Entrepreneurial Process of Discovery, Technical Report by the Joint Research Centre of the European Commission. S3 Working Paper Series. No. 04/2014. Luxembourg : Publications Office of the European Union. URL: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/86366/Breaking+with+the+Past+in+S3.pdf/e1cc9a69-9b80-4aac-8acf-8735ba23f4ff> (дата звернення: 19.02.2019).
4. Midtkandal I., Sörvik J. What is smart specialization? Nordregio News, No. 5/2012. URL: <http://www.nordregio.se/en/Metameny/Nordregio-News/2012/Smart-Specialisation/Context> (дата звернення: 25.02. 2019).
5. Regulation no 1303/2013 of the European parliament and of the council. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1303> (дата звернення: 27.02. 2019).
6. European Parliament & European Council. Regulation (EU) 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content> (дата звернення: 28.02. 2019).
7. European Commission. The EU explained: Regional Policy – Making Europe's regions and cities more competitive, fostering growth and creating jobs, 2014. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2014/the-eu-explained-regional-policy-making-europes-regions-and-cities-more-competitive-fostering-growth-and-creating-jobs (дата звернення: 05.03. 2019).
8. European Commission. Frequently Asked Questions on RIS3, 2012. URL: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/faqs-on-ris3> (дата звернення: 10.03. 2019).
9. Radošević S. Internationalizing Smart specialization: Assessment and Issues in the Case of EU New Member States / S. Radošević, K. Ciampi Stancova, 2015. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13132-015-0339-3> (дата звернення: 12.03. 2019).
10. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart specialization (RIS 3). URL: http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/en/c/document_library/get_file?uuid=e50397e3-f2b1-4086-8608-7b86e69e8553 (дата звернення: 15.03. 2019).

REFERENCES:

1. JUCEVICIUS, R. & GALBUOGIENE, A. (2014): "Smart Specialization: Towards the Potential Application of the Concept for the Local Development", *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. No. 156, Netherlands : Elsevier, pp. 141-145.
2. Foray D., Goenaga X. (2013): "The Goals of Smart specialization", *Institute for Prospective Technological Studies: S3 Policy Brief Series*, No 01/2013, Luxembourg : Publications Office of the European Union [online]. Available at: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC82213.pdf> [accessed: 15 Feb. 2019].
3. Martinez D., Palazuelos-Martinez M. (2014): "Breaking with the Past in Smart specialization: A New Model of Selection of Business Stakeholders within the Entrepreneurial Process of Discovery, Technical Report by the Joint Research Centre of the European Commission. S3 Working Paper Series, No. 04/2014, Luxembourg: Publications Office of the European Union [online]. Available at: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/86366/Breaking+with+the+Past+in+S3.pdf/e1cc9a69-9b80-4aac-8acf-8735ba23f4ff> [accessed: 19 Feb. 2019].
4. Midtkandal I., Sörvik J. (2012): "What is smart specialization?", *Nordregio News*. No. 5 [online]. Available at: <http://www.nordregio.se/en/Metameny/Nordregio-News/2012/Smart-Specialisation/Context> [accessed: 25 Feb. 2019].
5. Regulation no. 1303/2013 of the European parliament and of the council. [online] Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1303> [accessed: 27 Feb. 2019].
6. European Parliament & European Council (2013) *Regulation (EU) 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013* [online]. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content> [accessed: 28 Feb. 2019].
7. European Commission (2014): "The EU explained: Regional Policy – Making Europe's regions and cities more competitive, fostering growth and creating jobs" [online]. Available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2014/the-eu-explained-regional-policy-making-europes-regions-and-cities-more-competitive-fostering-growth-and-creating-jobs [accessed: 5 Mar. 2019].
8. European Commission (2012): "Frequently Asked Questions on RIS3" [online]. Available at: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/faqs-on-ris3> [accessed: 10 Mar. 2019].
9. Radošević S. (2015) *Internationalising Smart specialization: Assessment and Issues in the Case of EU New Member States* / S. Radošević, K. Ciampi Stancova [online]. Available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13132-015-0339-3> [accessed: 12 Mar. 2019].
10. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart specialization (RIS 3) [online]. Available at: http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/en/c/document_library/get_file?uuid=e50397e3-f2b1-4086-8608-7b86e69e8553 [accessed: 15 Mar. 2019].

Serohina Daria

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Researcher at NSI "Karazin Business School"
V.N. Karazin Kharkiv National University

POTENTIAL DIRECTIONS OF SMART SPECIALIZATION STRATEGY FOR THE KHARKIV REGION

The article is intended to highlight the results of the conducted research on identifying potential areas of smart specialization strategy at the level of the Kharkiv region as a pilot region in the European Commission's Project "Smart Specializations and Organizational Development for the Enlargement Countries and Countries Associated with Horizon 2020," given its widely diversified industrial, agrarian, and the scientific potential. The process of determining the priorities of smart specialization of the Kharkiv region is based on numerous existing studies and strategies. Strategic analysis of a wide range of relevant reference documents contributes to the development of a thematic framework for identifying priority areas of smart regional specialization. Based on the conclusions obtained during the cross-sectional analysis of economic, exports, and innovation measures, as well as the definition of transnational key tasks and potential opportunities in the Kharkiv region, potential directions of smart specialization strategy were outlined. As a result, it was discovered that the main areas of specialization are concentrated in traditional industries, such as: transport, equipment manufacturing, chemical industry, metal production, optical equipment, optical products and tools, and light industry. Kharkiv specializes in the production of ready meals and semi-finished goods, confectionery production, as well as in the production of cider and other fruit wines, the region also has a strong specialization in the field of machines for food products, beverages, and tobacco processing. Kharkiv region specializes in the production of ceramic tiles and flagstone, fiber cement panels, and abrasive products. In terms of exports, the wood and pulp industry plays an important role in the development of the region. Exports of the Kharkiv region correlate with the areas of specialization: in some cases, the share of the region accounts for 40 times more than the average exports in the country. The chemical industry, the production of equipment, the production of metals, transport, construction materials, as well as precision and optical devices along with the food and textile industry are the most promising sectors of specialization in the region. The most innovative sectors in the region are: computer programming, production of equipment and electrical equipment, food, chemical, textile and clothing industry, and production of metal and non-metallic products. According to a quantitative assessment of the work of the Kharkiv IT industry and its future development forecasting based on macroeconomic assumptions, computer programming is a promising direction for the region's economy. The waste recycling sector also acts as an innovation sector. Kharkiv region has huge potential for increasing the efficiency of the use of resources; in addition, there are opportunities for expanding the use of renewable energy sources. Being heterogeneous, the region may use heterogeneity as an advantage and thus achieve unique, smart combinations of skills; such combinations allow finding new solutions for the needs of society and the market. Smart specialization enables differentiation of innovation schemes according to the potential and needs of a particular territory and is considered as one of the tools for responding to social challenges such as climate change and green growth, aging and demographic change, etc. Thus, support for the use of smart specialization strategy is important for the disclosure of promising sectors of specialization in the Kharkiv region, which will ultimately lead to new forms of business activity. That is, the identification of priority sectors of smart specialization is an important stage for achieving economic development and ensuring growth through the support of an innovation-based economy. A prerequisite for using a smart specialization tool is capacity building in the development and implementation of smart specialization strategies.